

JACKENDOFF, Ray: *Patterns in the mind. Language and Human Nature*, New York, BasicBooks, 1994.

L'objectiu d'aquest llibre de Ray Jackendoff, un famós científic cognitiu dedicat a l'estudi de l'estructura del llenguatge i a l'organització dels conceptes, és exposar de manera clara quines són les idees principals que formen la base de l'estudi contemporani del llenguatge i la ment. Aquestes idees tenen el seu origen en la «revolució cognitiva» que va protagonitzar al final de la dècada dels cinquanta un dels pensadors més importants de la història, Noam Chomsky. Com és ben sabut, aquest lingüista va demostrar que el llenguatge humà només es pot explicar a partir d'uns principis molts complexos que operen en la ment del parlant, uns principis que de cap de les maneres poden ser adquirits pels simples mecanismes d'associació que postulava la psicologia conductista.

Actualment, doncs, la ment ja no es veu com un mer producte de l'entorn, sinó com un mecanisme complex que processa una determinada informació, com una espècie de computadora biològica composta de nombroses parts, cadascuna d'elles amb una tasca ben definida.

Recollint els fruits d'aquesta «revolució cognitiva», Jackendoff fa servir en aquest llibre el llenguatge humà com un vehicle per a examinar per què som d'una manera i no d'una altra. L'autor, per tant, no pretén pas discutir quines són les conseqüències de tenir llenguatge, sinó que més aviat vol descobrir què hi ha d'haver en la nostra ment («ment/cervell») que ens permeti de parlar.

En el primer capítol de la primera part (capítols 1-3), Jackendoff planteja les tres tesis principals que estan presents al llarg de tota l'obra: la primera (*The Argument for Mental Grammar*), segons la qual, «la varietat que expressa l'ús del llenguatge implica que el cervell de qui empra el llenguatge conté un conjunt de principis gramaticals inconscients» (p. 6); la segona (*The Argument for Innate Knowledge*), d'acord amb la qual, «la manera com els infants aprenen a parlar implica que el cervell humà conté una especialització per al llenguatge que està determinada genèticament» (p. 6), i, finalment, la tercera (*The Argument for the Construction of Experience*), conforme a la qual, «la nostra experiència del món la construeixen de manera activa els principis inconscients que operen en el cervell» (p. 7).

El capítol segon està destinat a donar una explicació a la primera tesi. Jackendoff parteix del fet natural que qualsevol ésser humà és capaç d'entendre i crear amb la seva llengua un nombre indefinidament llarg d'oracions. Per tal de donar compte d'aquest fet, l'autor proposa que el nostre cervell aconsegueix aquesta «varietat d'expressió» emmagatzemant no les oracions senceres, sinó més aviat les paraules i els seus significats, més els patrons en què aquestes poden inserir-se. Aquests patrons, regles o principis que formen el que hom anomena «gramàtica mental» són els que determinen què és una construcció possible en una llengua natural i què no ho és.

Per altra banda, del fet que aquests patrons gramaticals no poden ser estudiats a través de la introspecció conscient, Jackendoff en treu la seva primera inferència sobre la naturalesa humana: els processos de la ment no estan oberts a la consciència.

En el capítol tercer, Jackendoff demostra per què és necessari postular l'argument a favor del coneixement innat (segona tesi). Bàsicament, són dos els fets rellevants per a la seva discussió. D'una banda, els infants no aprenen a construir una gramàtica mental de manera conscient i amb instrucció explícita de les regles, i de l'altra, els infants que adquireixen una gramàtica són uns «lingüistes excel·lents» en comparació amb els lingüistes de professió. És del tot evident que la comunitat dels lingüistes no ha aconseguit de construir una gramàtica del tipus que creen els infants de manera inconscient. A més, els infants es troben davant de la coneguda «pobresa d'estímul» en el procés d'adquisició de la gramàtica (les dades de l'entorn lingüístic no només són pobres en quantitat, sinó també en qualitat), mentre que els lingüistes tenen a la seva disposició dades de tot tipus. Aquest últim fet és conegut amb el nom de la «paradoxa de l'adquisició del llenguatge».

Per tal d'eliminar aquest problema, l'única solució que hi veu Jackendoff és postular que els infants adquireixen la gramàtica amb tanta facilitat, rapidesa i inconsciència ja que la biologia els ha equipat per a aquesta «tasca» amb un sistema de coneixement lingüístic que està codificat genèticament, l'anomenada «Gramàtica Universal», la qual els proporciona els fonaments per a construir la gramàtica de qualsevol llengua natural.

Així, doncs, tot procés d'adquisició d'una gramàtica particular implica la intersecció d'una part innata (la Gramàtica Universal) amb les dades lingüístiques de l'entorn, d'acord amb les quals l'infant fixarà inconscientment en la seva ment els valors paramètrics pels quals ha optat la seva llengua.

En la segona part del llibre (capítols 4-7), Jackendoff tracta els fonaments bàsics de tota gramàtica mental. En el capítol quart fa veure que les traduccions del pensament a les instruccions motrius (producció del llenguatge) i les traduccions dels patrons auditius al pensament (percepció del llenguatge) no són pas directes, sinó que impliquen dos passos intermedis molt importants: l'estructura fonològica (estructura del so) i l'estructura sintàctica (estructura sintagmàtica). Aquestes estructures no es poden estudiar de manera directa ja que no se sap com estan codificades en el cervell. L'alternativa que planteja Jackendoff és utilitzar el formalisme, ja que, segons ell, és l'única manera que tenim de muntar una teoria científica sobre qualsevol cosa. Jackendoff, doncs, fa ús del formalisme en la mesura en què aquest li permet de saber més coses del seu objecte d'estudi, el llenguatge humà. El formalisme és, doncs, per a ell un mitjà, no pas un fi.

Jackendoff fa notar també que de l'organització del llenguatge tal com la veu la teoria lingüística se'n desprèn una conseqüència que ha tingut molta importància en la ciència cognitiva i la neurociència modernes: la diferenciació del cervell. Aquesta hipòtesi s'ha anomenat la «Hipòtesi de la Modularitat», segons la qual el

cervell (o «ment/cervell») està dividit en una sèrie de mòduls, cadascun dels quals organitza de manera autònoma un determinat tipus d'informació.

En el capítol cinquè, Jackendoff resumeix de manera molt breu els fonaments més bàsics de l'estructura fonològica. L'autor fa veure la necessitat que el cervell codifiqui la seqüència de sons de la parla i les seves combinacions en paraules i oracions. Per tal d'acomplir aquesta tasca, és indispensable l'estructura fonològica, un tipus d'organització mental que és diferent de les instruccions de l'aparell articuladori com dels patrons auditius. És, doncs, evident que, quan parlem, tenim una estructura fonològica en la ment. Aquesta especifica una seqüència de configuracions de l'aparell articuladori, i el cervell ha de convertir aquesta seqüència en instruccions que diguin als músculs de l'aparell articuladori com s'han de moure. Per altra banda, en l'acte de la percepció de la parla, el cervell ha de convertir el contínuum d'informació que arriba del sistema auditiu en una seqüència de posicions de l'aparell articuladori. D'aquesta manera, reconstruint les configuracions de l'aparell articuladori del parlant, obtenim l'estructura fonològica que aquest té en la seva ment.

Jackendoff destaca també que els mots que sentim i pronunciem conscientment no estan en cap sentit físic fora del món. És evident que no podem trobar-los a través de la mesura de les ones acústiques. Més aviat, doncs, la manera com experimentem la cadena de la parla sembla que té més a veure amb els patrons de l'estructura fonològica de la nostra ment, en la qual els sons de la parla i els mots es troben clarament delimitats.

Per altra banda, Jackendoff, després de fer un repàs d'algunes de les entitats primitives anomenades «trets distintius», considera que el seu descobriment, i el seu continu refinament al llarg de les dècades, és una fita científica comparable al descobriment i verificació de la taula periòdica en la química.

Jackendoff observa també que els infants adquireixen de manera natural i sense instrucció explícita les regles de l'estructura fonològica, la qual cosa apunta a una intervenció d'una part de la Gramàtica Universal també en aquest àmbit. Posa com a exemple l'adquisició dels principis del plural en anglès, on s'observa clarament la tendència innata dels infants a regularitzar el seu llenguatge.

El capítol sisè està dedicat a definir què s'entén en gramàtica generativa per estructura sintàctica. L'objectiu de Jackendoff és explicar de manera força planera un dels supòsits bàsics del programa chomskià, *i. e.*, l'autonomia de la sintaxi: l'estructura sintàctica no només és diferent de l'estructura fonològica, sinó també del significat.

Ara bé, les coses no són tan clares com ho planteja Jackendoff, ja que si bé hi ha un consens en la comunitat dels lingüistes pel que fa a l'autonomia de la sintaxi respecte a la fonologia, sí que existeixen motius per qüestionar o, com a mínim, relativitzar l'autonomia de la sintaxi respecte al significat. Així, per posar només un exemple, els defensors més acèrrims de l'autonomia de la sintaxi haurien de considerar com un fet casual (?) l'existència de les següents correlacions (no mar-

caedes): les entitats tenen la categoria sintàctica de nom; els esdeveniments, la de verb; i les interrelacions, la de preposició.¹

Per altra banda, però, Jackendoff demostra que l'ordre de mots i la sintaxi del sistema inflectiu són propietats que s'expliquen dins un sistema lingüístic que preservi l'autonomia de la sintaxi. No obstant això, és una llàstima que Jackendoff no hagi pogut ni tan sols apuntar un dels molts avenços de la gramàtica generativa en aquesta última dècada: l'estreta relació que hi ha entre l'ordre de paraules i el funcionament sintàctic del sistema inflectiu.

Un cop (de)mostrada l'autonomia de la sintaxi, Jackendoff fa una breu exposició de conceptes bàsics de la sintaxi generativa tals com els de recursivitat, ambigüitat, estructura profunda i moviment sintàctic (incloses algunes constriccions sobre les dependències a llarga distància).

La segona part del llibre es clou amb el setè capítol, on Jackendoff tracta breument l'*American Sign Language (ASL)*, el llenguatge de la comunitat de sords dels Estats Units i de bona part del Canadà. Jackendoff posa èmfasi en el fet que l'*ASL* no és una pantomima sinó que té el seu vocabulari i la seva pròpia organització gramatical, és a dir, respon al paradigma d'una gramàtica mental complexa com la dels llenguatges parlats. Així, doncs, tal com molt bé diu Jackendoff, l'*ASL* es pot utilitzar també per fer bromes, poesia, teatre, ciència (inclosa la lingüística!), etc.

Els elements de l'organització gramatical de l'*ASL* són la forma de la mà, l'orientació de la mà, la posició de les mans a l'espai i el moviment de les mans. Aquests elements no són significatius en si mateixos, comparables, per tant, als trets distintius de l'estructura fonològica.

Pel que fa a la sintaxi, l'*ASL* classifica els seus signes en categories sintàctiques, tal com ho fan les llengües parlades, i les combina per tal de formar constituents sintàctics més llargs. Amb l'*ASL* també podem formar interrogatives amb dependències a llarga distància, això sí, amb el mot interrogatiu no al començament sinó al final de l'oració.

Una altra particularitat de l'*ASL* que destaca Jackendoff és la riquesa inflectiva del verb, comparable a la de les llengües aglutinants. D'aquesta manera l'autor arriba a la conclusió que la sintaxi de l'*ASL* està constreta també pels principis de la Gramàtica Universal.

Un últim aspecte que emfasitza Jackendoff és que l'*ASL* no es basa només en les mans, sinó també en l'expressió de la cara. Així, doncs, les oracions declaratives, negatives i interrogatives totals es diferencien no a partir de signes sinó a partir d'expressions facials.

L'autor acaba el capítol demostrant que les seves tesis sobre la gramàtica men-

1. No deixa de ser significatiu que aquest tipus de correspondències el podem trobar en treballs que es fan dins l'àmbit de la gramàtica generativa (cf. HALE i KEYSER *On the Syntax of Argument Structure*, Cambridge MITWPL, MIT, 1991.) Contràriament al que molts lingüistes pensen, per a Hale i Keyser és la sintaxi de les categories lèxiques la que determina la seva estructura semàntica, i no viceversa.

tal i sobre el coneixement innat s'apliquen a l'ASL de manera natural. La conclusió és, doncs, que els infants estan preparats per a adquirir de manera inconscient una gramàtica mental en la modalitat que sigui, parlada o basada en signes.

En la tercera part del llibre (capítols 8-11), Jackendoff argumenta molt bé la necessitat de postular un coneixement lingüístic innat per tal d'explicar l'adquisició de qualsevol gramàtica d'una llengua natural.

En el capítol vuitè, l'autor fa un repàs de quins són els estadis bàsics que trobem sovint (no sempre!) en el procés d'adquisició: balboteig, estadi d'un sol mot, estadi on es combinen dos mots, estadi on apareixen de manera regular els elements funcionals juntament amb un increïble creixement del vocabulari..., fins arribar als cinc anys, quan hom diu que l'infant ja té una gramàtica mental semblant a la de l'adult.

En aquest capítol, Jackendoff demostra, bàsicament, dues coses: d'una banda, que els infants tenen un coneixement de la gramàtica molt més elevat del que pot semblar si només ens fixem en la seva producció verbal, i d'altra banda, que la parla dels infants no es redueix a una simple imitació del que senten de l'entorn lingüístic, sinó que és un fet comprovable que els infants adquireixen la gramàtica «creant» ells mateixos les regles d'aquesta.

En el capítol novè, a partir d'uns casos «inusuals» d'adquisició del llenguatge (entre d'altres, els casos d'*SLI* (*Specific Language Impairment*) i el cas de Genie tan conegut en la bibliografia), Jackendoff explica que les dificultats que hi apareixen es deuen a un mal funcionament que afecta només la part específica de la facultat innata del llenguatge. La conseqüència important que se'n desprèn és, doncs, que la facultat general de la intel·ligència no és suficient per a donar compte de l'adquisició de la gramàtica d'una llengua natural. Un altre argument, no decisiu però que apunta cap a la conclusió esmentada, l'aporten els casos de nens que pateixen la síndrome de Turner o la síndrome de Williams, nens que tenen greus problemes pel que fa a la intel·ligència, però que conserven del tot intacta la seva capacitat de llenguatge.

En aquest capítol, Jackendoff fa també un repàs de la «hipòtesi del període crític» en l'adquisició del llenguatge, proposada als anys seixanta pel famós neurolingüista Eric Lenneberg. Aquesta hipòtesi, certament, no fa més que avalar l'existència d'un coneixement lingüístic innat, que té el seu període de maduració concret que arriba fins a la pubertat. Per tant, per tal que l'adquisició es pugui desenvolupar de manera normal és necessari que aquesta tingui lloc en el moment que fixa «el reglament biològic».

Després de contrastar les conseqüències del període crític en uns casos «no usuals» d'adquisició, la conclusió general a què arriba Jackendoff és que l'ordre bàsic de mots i l'adquisició de vocabulari sembla que són independents dels efectes del període crític, però que, en canvi, cal tenir l'edat adequada per tal d'adquirir un domini complet dels sistemes inflectius i de la sintaxi d'ordre de la negació i de les interrogatives.

Ara bé, és una llàstima que Jackendoff no hagi pogut explicar en aquest llibre per què són precisament aquests últims aspectes (sintaxi de la inflexió, de la negació i de les interrogatives) i no uns altres els que queden afectats pel període crític. Aquests fets reben, certament, una formidable explicació si considerem una de les innovacions més importants de la gramàtica generativa, la sintaxi de les categories funcionals. Així, doncs, sembla que seria precisament aquesta sintaxi la que formaria part del coneixement específicament lingüístic que s'ha de desenvolupar dintre d'un «temps biològic» determinat.

En el capítol desè, Jackendoff tracta també dos altres casos «inusuals» en l'adquisició del llenguatge (el cas del «*Home Sign*», llenguatge de signes que creen uns infants sords de naixement, els quals tenen pares que sí que hi senten, i el cas de la llengua criolla de Hawaï que es va desenvolupar durant els primers vint anys d'aquest segle, cas estudiat pel lingüista Derek Bickerton). Jackendoff aplega aquests dos casos en aquest capítol perquè vol demostrar que els infants són capaços de construir les regles o els patrons gramaticals fins i tot quan les dades del seu entorn no estan regides per unes regles sistemàtiques.

Pel que fa al primer cas, els infants que creen el llenguatge de signes anomenat *Home Sign* no poden extreure les regles de la seva gramàtica mental només a partir de les dades del seu entorn, ja que s'ha comprovat que els gestos de les seves mares es caracteritzen pel fet que són bastant asistemàtics. Això és així perquè elles acostumen a fer servir els gestos juntament amb el llenguatge parlat i, pel que s'ha investigat, els gestos acompanyats de llenguatge parlat no tenen unes propietats que es puguin anomenar lingüístiques. No obstant això, un fet comprovat és que els infants acaben adquirint una gramàtica de signes molt més elaborada i consistent que el conjunt de gestos de les seves mares.

El cas de la llengua criolla esmentada, llengua que prové del pidgin de base anglesa que es parlava a Hawaï al començament d'aquest segle, és un altre exemple que serveix a Jackendoff per demostrar la capacitat creativa dels infants en l'adquisició de la seva llengua. Així, els infants que van créixer enmig d'un entorn on es parlava pidgin hawaïà, llengua que es caracteritza pel fet que no té mots funcionals (no té articles, verbs auxiliars o inflexions), van acabar adquirint una gramàtica que sí que té aquest vocabulari funcional.

Tot i que Jackendoff no ho esmenta, cal dir que aquest últim cas no fa més que refermar la validesa de les hipòtesis que s'han fet en gramàtica generativa sobre la sintaxi de les categories funcionals, sintaxi que hem apuntat que podria formar part del nucli de coneixement específicament lingüístic que és innat, *i. e.*, la Gramàtica Universal.

Jackendoff acaba el capítol amb una discussió sobre l'ensenyament del llenguatge als ximpanzés. La conclusió a què arriba l'autor és que, si bé es pot dir que aquestes mones tenen capacitat per a comunicar-se a partir de símbols, la qual cosa és un gran privilegi per a l'espècie, no es pot dir que aquests arribin a adquirir una gramàtica mental de característiques similars a la dels humans, *i. e.*,

amb una Gramàtica Universal que regeixi aquests símbols d'una manera coherent.

La tercera part del llibre s'acaba amb el capítol onzè sobre l'estat de la qüestió de les relacions entre el llenguatge i el cervell. Jackendoff fa una revisió dels últims avenços en neurociència, centrats en la localització de les àrees particulars del cervell, i comenta també els dos casos més coneguts en el camp de l'afasiologia lingüística, l'«afàsia de Broca», la qual afecta l'estructura fonològica i la sintàctica, i l'«afàsia de Wernicke», la qual afecta l'estructura sintàctica i el significat.

Per altra banda, Jackendoff posa èmfasi en el fet que els estudis d'afasiologia aplicada al llenguatge americà de signes, l'ASL, confirmen el fet que l'ASL és un llenguatge gramatical natural i no un conjunt de pantomimes i expressions facials. S'ha pogut demostrar que l'ASL està situat en les mateixes àrees del cervell que el llenguatge parlat, en un lloc diferent de les pantomimes i les expressions facials. Aquests estudis confirmen també el fet que l'ús gramatical de l'espai de l'ASL i l'ús de l'espai per a assenyalar coses del món es troben situats en zones diferents del cervell.

Ara bé, tot i els progressos que s'han fet en aquests camps, Jackendoff vol deixar clar que no s'ha solucionat en absolut el problema de com el cervell realitza exactament la percepció i la producció del llenguatge, i el de com la gramàtica mental està codificada en les neurones.

En la quarta i última part del llibre (capítols 12-15), Jackendoff intenta de demostrar que uns altres sistemes cognitius diferents del llenguatge, tals com la música, la visió, el sistema conceptual i la capacitat d'interactuar socialment amb altres éssers humans, tenen també una base innata i poden ser estudiats amb una metodologia científica semblant a la que l'autor utilitza en la seva investigació del llenguatge humà.

El capítol dotzè, Jackendoff el dedica a fer veure la importància que té per al concepte de naturalesa humana la tercera tesi, que tracta de la construcció de l'experiència (*cf. supra*). El problema general de fons és el de com la nostra experiència es relaciona amb la realitat física. Jackendoff s'apunta més aviat a la teoria que defensa que l'ésser humà arriba a estructurar de manera inconscient «la realitat» gràcies a uns patrons mentals que de cap de les maneres pot haver extret de l'entorn, sinó que són fruit de la naturalesa humana.

En el capítol tretzè, Jackendoff discuteix de manera molt breu la possibilitat d'aplicar les tres tesis esmentades en el capítol primer (*cf. supra*) als àmbits de la cognició musical i visual.

Pel que fa a la cognició musical, Jackendoff arriba a la conclusió que els éssers humans tenim una «gramàtica musical» inconscient que organitza el nostre coneixement de la música d'acord amb l'estil que experimentem a partir del nostre contacte amb l'entorn. La característica d'aquests patrons musicals és que no depenen de cap melodia específica sinó que poden aplicar-se a un nombre indefinidament llarg de melodies de l'estil a què estiguem exposats.

Per altra banda, Jackendoff és bastant prudent a l'hora d'esbrinar què hi ha

d'innat en la cognició musical. S'adona, però, que la construcció d'una gramàtica musical requereix que hi hagi uns mecanismes estructurals innats, ja que cal evitar que l'habilitat musical consisteixi a recollir seqüències de sons sense fixar-hi cap estructura. Per tant, el resultat és que hi ha una «Gramàtica Musical Universal» parcialment especialitzada.

En aplicar la tesi de la construcció de l'experiència, Jackendoff destaca el fet que les emocions que experimentem quan sentim música són una construcció de la nostra ment.

Quant a la cognició visual, Jackendoff, partint d'una sèrie d'exemples, ens demostra de manera clara que si som capaços de comprendre un nombre il·limitat de situacions visuals és perquè el nostre cervell conté un conjunt de patrons inconscients, *i. e.*, «una gramàtica visual», que ens permet d'analitzar una imatge visual i crear-ne una interpretació.

Resulta evident també per a Jackendoff que hi ha una gran quantitat de principis de percepció visual, *e. g.*, el Principi del Contorn, que són innats. Ara bé, és també un fet clar que és del tot necessari que la disposició genètica del sistema visual sigui estimulada per l'entorn, per tal que les neurones d'aquest sistema puguin adquirir i sintonitzar les seves connexions de manera natural.

Segons Jackendoff, la tesi de la construcció de l'experiència s'aplica també al coneixement visual. A partir d'uns exemples, l'autor ens fa veure que el nostre cervell és capaç de construir o crear uns «contorns invisibles» que, de fet, no existeixen en el món físic que ens envolta.

El capítol s'acaba amb una breu discussió de la importància que té el fet que agrupem els elements del vocabulari visual a partir d'un conjunt de criteris que formen la categoria ideal. Ara bé, les coses del món exterior no s'ajusten del tot als nostres ideals, la qual cosa no és en absolut un problema per als éssers humans ja que, segons Jackendoff, els nostres sistemes perceptuals estan biològicament preparats per a tractar els elements marginals d'una categoria.

En el capítol catorzè, Jackendoff aplica el contingut de les tres tesis omnipresents en el llibre (*cf. supra*) a l'organització mental del nostre sistema conceptual.²

L'autor destaca la creativitat del nostre pensament en el sentit que podem construir un nombre infinit de pensaments a partir d'un conjunt finit de primitius i patrons conceptuals inconscients que ell anomena «gramàtica conceptual».

Ara bé, per a Jackendoff, aquesta capacitat per a expressar una varietat infinita de conceptes possibles i, per altra banda, la rapidesa, facilitat i inconsciència amb què els infants adquireixen milers de paraules només fan que refermar l'existència d'una base innata que ell anomena «Gramàtica Universal de conceptes». L'autor exemplifica alguns detalls d'aquesta a partir de la nostra organització conceptual de les relacions de l'espai físic o abstracte.

2. Cf. R. JACKENDOFF, *Semantics and Cognition*, Cambridge, MIT Press, 1983; i *idem*, *Semantic Structures*, Cambridge, MIT Press, 1990.

Per altra banda, una conclusió molt ben argumentada per Jackendoff és que «el significat és inherentment imprecís» (p. 202), és a dir, els marges de tot concepte no estan ben definits. D'això se'n desprèn la conseqüència que els mots no poden tenir unes definicions precises i, per tant, el context serà del tot necessari en els casos marginals d'imprecisió conceptual.

La tesi que resumeix com els humans construïm la nostra experiència s'aplica també d'una manera molt natural al domini del pensament, ja que és clar que els conceptes de l'espai abstracte (e. g., els conceptes del camp semàntic de la possessió) són una construcció de les nostres ments, és a dir, són creacions que només s'expliquen a partir de l'organització del sistema conceptual dels éssers humans.

Jackendoff acaba el seu llibre amb un capítol, el quinzè, sobre cognició social. L'objectiu de l'autor és fer veure que les tres tesis (cf. *supra*) s'apliquen també a l'àmbit de la nostra interacció amb la societat i la cultura que ens envolten.

Així, doncs, davant del fet que els éssers humans podem trobar-nos en un nombre potencialment infinit de noves situacions d'interacció social, Jackendoff destaca que som capaços d'actuar-hi de manera més o menys apropiada gràcies a un conjunt finit de patrons o principis que defineixen el nostre coneixement social que tots tenim interioritzat en la nostra ment.

Ara bé, molts d'aquests principis tenen una naturalesa inconscient (tot i que, com molt bé diu l'autor, no són tan inconscients com els principis lingüístics), la qual cosa fa que els infants no els aprenguin a través d'una instrucció explícita, sinó que més aviat els adquireixin amb rapidesa, amb certa inconsciència i sense gaire esforç a partir dels exemples que els proporcionen l'entorn social amb què interactuen. Aquest fet porta Jackendoff a concloure que una bona part del coneixement social humà té una base innata que capacita els infants per a adquirir la cultura i les relacions socials del seu entorn.

Pel que fa a l'aplicació de la tesi de la construcció de l'experiència al domini de la cognició social, és clar que són les nostres ments les que construeixen conceptes socials com ara el del matrimoni, concepte que no té cap realitat digna de consideració fora de la nostra ment.

Jackendoff insisteix també en el fet que molts dels aspectes del nostre coneixement social, tals com els que afecten el «parentiu», la «pertinença a un grup» i la «dominació», tenen una base més «conceptual» que «perceptual». D'acord amb això, doncs, és evident que la teoria de la conceptualització humana tindrà unes implicacions molt importants en la teoria de la cognició social. Jackendoff posa com a exemple d'això la importància que té la noció de categoria ideal en la conceptualització del món social. Segons l'autor, la seva teoria dels conceptes humans proporciona una alternativa a la tendència que demostren algunes «persones» cap al fet que el grup social ha de ser del tot homogeni. Per a Jackendoff, el fet de reconèixer que els marges de tots els conceptes són imprecisos ens porta a acceptar una diversitat més ampla d'individus.

És també en aquest darrer capítol on Jackendoff resumeix de manera excel·lent

la seva conclusió sobre l'essència de la «naturalesa humana». Aquesta consisteix a tenir un conjunt de mòduls del cervell innats que ens proporcionen la base perquè puguem desenvolupar de manera creativa uns determinants sistemes de coneixement (lingüístic, musical, visual, conceptual, social, entre d'altres) quan entrem en contacte amb l'entorn adequat.

Cal fer notar que aquesta conclusió és del tot compatible amb el fonament bàsic de la naturalesa humana que Noam Chomsky, un dels mestres més destacats de Ray Jackendoff, ha exposat en les seves obres sobre filosofia del llenguatge i teoria social: la creativitat innata de l'individu. Per tant, la creativitat, ja sigui en l'àmbit social o en el lingüístic, no és quelcom que imposa l'entorn a l'individu, sinó que, més aviat, és l'individu el qui està biològicament dotat per a esdevenir un ésser creatiu en aquests i altres àmbits.

Per altra banda, tant Chomsky com Jackendoff estan d'acord amb el fet que la creativitat només és possible dins un sistema de principis o patrons determinats per la biologia humana. Sense aquest tipus de restriccions formals no hi pot haver actes creatius sinó només comportament arbitrari.

S'ha d'agrair també a Jackendoff que hagi fet una selecció correcta de bibliografia complementària per a cada capítol, la qual combina estudis clàssics de ciència cognitiva amb d'altres que permeten al lector de posar-se al dia en aquesta ciència tan apassionant. El llibre conté també un índex de paraules que és d'una gran utilitat a causa de la seva bona estructuració.

Finalment, cal dir que és del tot justificable que Jackendoff en el prefaci ens digui que ha arribat a creure que el material resumit en el seu llibre «hauria de formar part del repertori intel·lectual de tota persona educada».

Ara bé, d'acord amb la teoria chomskiana de la naturalesa humana, no cal oblidar tampoc que una de les conclusions més importants que hom ha de treure d'aquest llibre és que seria desitjable que fossin precisament «els educadors» els qui arribessin a ser educats de tal manera que la seva funció principal fos la de procurar que la persona «educada» pogués desenvolupar de manera natural la seva creativitat innata enmig d'un entorn suficientment ric i estimulant.

JAUME MATEU I FONTANALS

LAPLANA, Josep de C.: *Santiago Rusiñol. El pintor, l'home*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995 («Biblioteca Abat Oliba», 151).

Aquests darrers temps, la crítica de llibres que ocupa les pàgines culturals de determinada premsa diària ha convertit en una mena de lloc comú l'adopció d'un to commiseratiu, desdenyós o, sense tanta sofisticació, de simple menyspreu, davant la publicació de monografies de clara tendència erudita o —mal anomenada— acadèmica. Com pot ser —hom es demana en forma de plany esqueixat des de les